

рилган бўлиб, бош компания ва унинг таркибига кирувчи гуруҳларнинг молиявий ҳисоботлари, унда бош ва унинг шўъба жамиятларининг активлари, мажбуриятлари, капитали, даромадлари, харажатлари ва пул оқимлари акс эттирилган. Шунингдек, иқтисодий фаолиятнинг ягона субъектининг пул оқимларини ифодалаб берадиган маълумотлар ҳам акс эттирилган.

2. Консолидациялашган молиявий ҳисоботни тузишни такомиллаштиришнинг йўналишлари ва унинг кетма-кетлиги асослаб берилган.

3. Консолидациялашган молиявий ҳисоботнинг тузилиши тўғрилигини исботлаш ва тасдиқлаш учун аудиторлар томонидан ўткази-

ладиган усуллар, олинган маълумотларни олдиндан баҳолаш, шунингдек, унинг ишончлилиги ва мослигини текшира билиш қобилияти зарурий шартлардан ҳисобланиши асослаб берилган.

4. Консолидациялашган молиявий ҳисоботни тузишда ҳисоботни сифатли ва шаффоф тузишга хизмат қиладиган босқичлар кетма-кетлиги ишлаб чиқилган.

5. Консолидациялашган молиявий ҳисоботни тузиш бош компания ва унинг шўъба корхоналарини молия-ҳўжалик фаолиятини билиш ҳамда ҳисоботнинг мақсади ва вазифалари очиб берилган.

Манба ва адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларига ўтиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ4611-сон Қарори. Халқ сўзи. 2020йил
2. “Консолидациялашган молиявий ҳисобот” 10-сон Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандарти. <http://www.mf.uz>
3. “Ҳаққоний қийматни баҳолаш” 3-сон Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандарти. <http://www.mf.uz>
4. Консолидация финансовой отчетности. Казначейское сообщество РЕМПАЛ Тематическая группа по бухгалтерскому учету и отчетности в государственном секторе. 2016., 99 с.
5. Арвачев А.В. Развитие теории и методики аудита консолидированной отчетности: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.12 / Арвачев Александр Викторович. – Воронеж, 2009. – 173 с.
6. Насретдинов С.С. Консолидациялаштирилган молиявий ҳисобот тузишнинг назарий ва услубий масалалари. Ном. дисс. –Т.: Ўзбекистон Республикаси Банк-молия академияси, 2004 й.
7. Амазов И.Р. Консолидациялашган молиявий ҳисоботни тузиш ва аудитини такомиллаштириш ном.дисс. 2020й.
8. Spiceland J. David. Intermediate accounting. /J.David Spiceland, James F. Sepe. Mark W. Nelson/ 3 th ed. 2013
9. International Financial Reporting and Analysis, 4- Edition. D. Alexander, A. Britton, A.Jorissen. 2009. 17-p
10. Hermanson, Roger H. Accounting: a business perspective /Roger H. Hermanson, James Don Edwards, Michael W. Maher. 6th ed., Irwin, Printed in the USA, 2009. 17 p.
11. International Financial Reporting Standard 10 (IFRS 10) “Consolidated Financial Statements” / International Accounting Standards Board. - London, 2011. А-Б.банду
12. Ш.Т.Эргашева, А.К. Ибрагимов, Н.К. Ризаев, И.З. Юлдашева, И.Р.Ибрагимова ўқув қўлланма.
13. Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлар тўплами. <http://www.accaglobal.com>
14. Модеров С.В. Совместимая финансовая отчетность: логика и техника построения: дис. на соиск. учен. степ. канд. экон. наук (08.00.12). – СПб, 2013 с.13
15. Ковалев В. В., Ковалев Вит.В. Анализ баланса. – 3-е изд., перераб. и доп. –Москва: Проспект, 2016. –317 с
16. Соколов, Я.В. Судьба международных стандартов финансовой отчетности в России / Я.В. Соколов // Финансы и бизнес. – 2005. № 1. – с. 72.

https://doi.org/10.55439/ECED/vol23_iss1/a37

МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТ ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАРИ АСОСИДА КОНСОЛИДАЦИЯЛАШГАН ҲИСОБ ВА ҲИСОБОТНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

Имамова Насиба Музафаровна -
PhD Тошкент молия институти
Бухгалтерия ҳисоби кафедраси

Аннотация: Мазкур мақолада компаниялар консолидациялашган молиявий ҳисоботларини ташкил этиш, тузиш, корхона молиявий ҳисоб маълумотларини бирлаштириш, ҳисоботни шакллантириш жараёни, асосий тамойиллари, молиявий ҳисоботни тузишнинг назарий ва меъёрий ҳуқуқий асослари ёритилган. Шунингдек мақолада компаниялар консолидациялашган молиявий ҳисоботларини молиявий ҳисобот халқаро стандартлари асосида ташкил қилишнинг ўзига хос жиҳатларига ҳам тўхталиб ўтилган.

Калит сўзлар: Консолидациялашган ҳисоб, молиявий ҳисобот халқаро стандартлари, консолидациялашган молиявий ҳисобот, ҳисоб сиёсати.

ОРГАНИЗАЦИЯ КОНСОЛИДИРОВАННОГО УЧЕТНОГО УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ НА ОСНОВЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ФИНАНСОВЫХ СТАНДАРТОВ

Имамова Насиба Музафаровна -
Ташкентский финансовый институт
Департамент бухгалтерского учета

Аннотация: В данной статье описаны организация, подготовка консолидированной финансовой отчетности компаний, консолидация финансовой отчетности, процесс составления отчетности, основные принципы, теоретическая и нормативная база финансовой отчетности. Также в статье рассматриваются особенности организации консолидированной финансовой отчетности компаний на основе международных стандартов финансовой отчетности.

Ключевые слова: консолидированный учет, международные стандарты финансовой отчетности, консолидированная финансовая отчетность, учетная политика.

ORGANIZATION OF CONSOLIDATED ACCOUNTING AND REPORTING ON THE BASIS OF INTERNATIONAL FINANCIAL STANDARDS

Imamova Nasiba Muzafarovna -
PhD Tashkent Financial Institute
Department of Accounting

Annotation: This article describes the organization, preparation of consolidated financial statements of companies, the consolidation of financial statements of the enterprise, the process of reporting, the basic principles, the theoretical and regulatory framework for financial reporting. The article also discusses the specifics of the organization of consolidated financial statements of companies on the basis of international financial reporting standards.

Keywords: consolidated accounting, International Financial Reporting Standards, consolidated financial reporting, accounting policies.

Кириш. Жаҳон иқтисодиёти шиддат билан ўсиб бораётган бир даврда хўжалик юритувчи субъектлар молиявий ҳисоботларининг ундан фойдаланувчиларга ишончли ва шаффоф бўлиши бугунги кун талабидир. Халқаро тажриба шундан далолат берадики, молиявий ҳисоботларнинг шаклланиш тартиби ва таркибига, қизиқувчи фойдаланувчиларнинг талаблари кўпроқ таъсир кўрсатади. Субъектнинг молиявий ҳолатини ўрганиш учун эса унинг молиявий ҳужжатларини тушуниш керак бўлади. Ёки ҳамкорликдаги субъектлар бир-бирига зид келмайдиган бир хил тамойил ва қоидалар асосида молиявий ҳисоботларни тайёрлаш зарур. Бир сўз билан айтганда, молиявий ҳисобот шаффоф ва аниқ ҳамда энг асосийси ишончли бўлиши лозим. Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлари ҳар доим ҳам республикамиз ҳисоб ва ҳисобот тизимида ислоҳотларни амалга оширишда асосий инструмент сифатида қараб келинган. Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларининг татбиқ этилиши ҳисобнинг ягона усуллари кўллаш орқали хўжалик юритувчи субъектлар бошқарув тизимини такомиллаштириш, ички ва ташқи ахборотдан фойдаланувчиларга корхонанинг молиявий ҳолати тўғрисида маълумот бериш ва компаниянинг рақобатбардошлигини ошириш имконини беради.

Дунёда турли соҳаларда фаолият юритаётган барча акциядорлик компаниялари, трансмиллий корпорациялар ва йирик компаниялар

ўзларининг шўъба ва бошқа боғлиқ компаниялари билан биргаликда МХХСларига мувофиқ молиявий ҳисоботларни ихтиёрийлик асосда тузмоқдалар. Халқаро тажрибадан келиб чиқиб таъкидлашимиз жоизки, корхоналарни самарали бошқаришда йирик гуруҳларга бирлаштирган ҳолда тузиш ва молиявий ҳисоботларни тайёрлашда консолидациялашган ҳисобни юртиш мақсадга мувофиқдир. Айнан консолидациялашган молиявий ҳисоботларни халқаро тартиб ва талаблардан келиб чиқиб шаклланиши иқтисодий субъектлар бир-бири билан иқтисодий алоқаларни ўрнатишда ўз шерикларнинг молиявий ҳолатини яхши билишлари ва самарали бошқарувни амалга имконини беради.

Адабиётлар шарҳи. Ривожланган мамлакатлар тажрибасини кузатар экан-миз консолидациялашган молиявий ҳисоботни тузишда назарий илмий ғоялар ва фикрлар илгари сурилган. Шунинг ҳам қайд этиш жоизки, бу борада амалий жиҳатларнинг амалиётда қўлланилиши борасида турли мамлакатлар тажрибасидан келиб чиқиб сезиларли фарқлар мавжуд. Жумладан, консолидациялашган молиявий ҳисоботни тузиш унинг назарий ҳамда амалий жиҳатларини республикамиз иқтисодчи олимлар томонидан ҳам ўрганилган ва бу хусусида турли ёндошувлар мавжуд. Хусусан республикамиз иқтисодчи олимларидан И.Н.Қўзиев ва И.Авезовнинг фикрича “Консолдациялашган ҳи-

субот - бош, шўба, ҳамкорликда назорат қилинадиган ва шўба жамиятларда тузилган ҳисоботларнинг маълумотларини ўзида акс эттиради. Бунинг устига ҳисобот мулк ва молиявий аҳвол, шунингдек, фаолият натижалари компаниялар бош ва шўба корхоналари гуруҳи бир бутун ҳолда кўриниши учун тузилиши керак” дея таъкидлаб ўтганлар[1].

И. Очилов томонидан суғурта компанияларида консолидациялашган молиявий ҳисобот тизими ўрганилиб жумладан шундай Суғурта компаниясига агар консолидация қилинган молиявий ҳисобот ва бош компаниянинг алоҳида молиявий ҳисоботи тақдим этилса, сегмент тўғрисидаги маълумотлар фақат консолидация қилинган молиявий ҳисобот асосида тақдим этилиши керак. Шунингдек,консолидацияланган молиявий ҳисобот фақат бош жамиятда (асосий компанияда), улар мулкчилик туридан ва бош жамиятнинг ташкилий-ҳуқуқий шаклидан қатъий назар назорат қилинадиган шўба корхоналар мавжуд бўлгандагина тузилади[2].

Хорижлик кўплаб олимларнинг фикрига кўра, консолидациялашган молиявий ҳисобот бош ва қарам корхоналар фаолиятини олиб боришда ягоналашган ҳисоб ва ҳисоботни юриштиш ва тақдим этишдир. Жумладан,

Рус иқтисодчи олими Ю.И. Сигидов иқтисодий моҳияти жиҳатидан таъкидланганда, консолидация орқали бир нечта хўжалик юритувчи субъектларни бирлаштириш мумкин[3].

В.С. Плотников ва О.В. Плотниковлар корхоналарни бирлаштириш, бизнес жараёнларини ҳисобга олиш ягоналашган ҳисобни ташкил этишда консолидациялашган молиявий ҳисоб ва ҳисоботни тузишда унинг концептуал асосларини шакллантиришни талаб этади[4].

Д.В.Исаев, Т.К.Кравченколар Консолидация назариясининг асосий тушунчаси корхоналар гуруҳлашувидир. Гуруҳда алоҳида фаолият йўналишлари ва алоҳида бизнес соҳаларида фаолият юритувчи корхоналар ягона битта компания сифатида бирлаштирилмайди лекин, гуруҳлар таркибида бир нечта корхоналар фаолияти амалга оширилади, ҳуқуқий жиҳатдан уларнинг ҳар бири мустақил фаолият олиб боради [5] дея таъкидлайди.

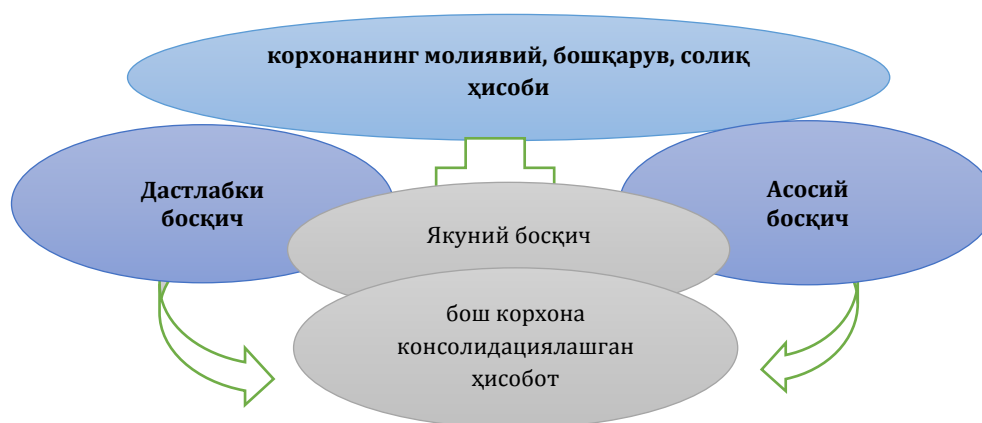
Бизнинг фикримизча, консолидациялашган молиявий ҳисобот гуруҳлашган молиявий ҳисобот бўлиб, хўжалик юритувчи субъектларнинг молиявий ҳисоботлари бош корхона томонидан ягона молиявий ҳисобот сифатида тақдим этилади. Бунда компаниялар томонидан бош корхонага тақдим этилган ҳисоботлар умумлаштирилади.

Тадқиқот методологияси. Тадқиқот иши жараёнида иқтисодий жараёнларни ўрганишнинг илмий усуллари назарий, тадқиқот, умум-

лаштириш, гуруҳлаштириш, таҳлилнинг мантиқий ва таққослама усуллари, қиёсий таҳлил усуллардан фойдаланилган

Таҳлил ва натижалар. Ҳар бир мамлакат иқтисодиёти ривожланишининг таркибий қисмида холдинг компаниялар, акциядорлик жамиятлари, трансмиллий корпорациялар ва йирик компанияларнинг ўрни беқиёсдир. Бу йўналишда компанияларни фаолиятини ташкиллаштиришда компаниялар иқтисодий жиҳатдан бир компанияга ёки бир йўналишдаги молия гуруҳларига кўра бирлашадилар ва бунда хўжалик юритувчи субъектлар гуруҳининг бош корхона назорати остида бирлашуви юз берса, консолидациялашган ҳисоб ва ҳисоботни амалга оширадилар. Консолидацияланган молиявий ҳисоботни тузишнинг асосий мақсади бош компания таркибидаги субъектларнинг умумлашган корпорация фаолияти натижаларини ва молиявий ҳолати тўғрисидаги маълумотларни тўлиғича очиб беришдан иборатдир. Консолидацияланган молиявий ҳисобот моддалари компаниялар гуруҳининг молиявий ҳолати, амалга оширилган операциялар ва молиявий натижалар ўзгаришга оид ахборотга бўлган эҳтиёжни қондириш мақсадида шакллантирилади.

Консолидацияланган молиявий ҳисоботларни тузишда ягоналашган ҳисоб сиёсатини қўллаш жараёнининг ажралмас қисмидир. Агар консолидацияланган ҳисоботларни тайёрлашда ягона ҳисоб сиёсатини қўллашнинг имконияти бўлмаса, бу ҳолат бошқа ҳисоб сиёсати қўлланилган ҳисоботнинг қисмлари бўйича ёритиб берилиши лозим. Мутаносиб ҳолда тузилмаган ҳисоб сиёсатининг мажуд бўлмаслиги кейинчалик ҳисобот моддалари маълумотларини бирлаштиришда шаффоф хусусиятга эга бўлмаган маълумотларни шакллантиришга олиб келиши мумкин. Ўрганишлар давомида, бош корхона раҳбарлигидаги субъектлар гуруҳининг ҳисобот маълумотларини бирлаштириш жараёнини уч босқичга бўлишимиз мақсадга мувофиқ; дастлабки, асосий ва якуний босқичлар. Биринчи босқичда бош компания кракли кўрсаткичлар маълумотларини йиғди консолидациялашнинг ягоналик тамойиллари асосида уларни бирлаштиради. Иккинчи босқичда консолидация жараёни яъни консолидацияланган ҳисобот шакллантирилади. Учинчи босқич якуний босқич, яъни бош компания илова, тушунтириш хатларида қўшимча маълумотларни маълум қилади ва консолидациялашган молиявий ҳисоботнинг якуний босқичини амалга оширади ва тақдим қилади (1-расм). Корхонада ҳисоб юритишнинг алоҳида йўналишлари сифатида молиявий, бошқарув ва солиқ ҳисоб тизими мавжуд ва корхона ҳисоб сиёсатида операцияларни амалга ошириш бўйича тартиб қоидалар белгиланади.

1 расм. Бош корхона раҳбарлигидаги субъектлар гуруҳининг ҳисобот маълумотларини бирлаштириш жараёни

Манба: муаллиф томонидан тузилган.

Шу ўринда уларнинг умумлашган ҳисобини шакллантиришда яна бир жараён консолидациялашган молиявий ҳисоб ва ҳисобот тизимини қайд этишимиз мумкин. Бош корхона таркибидаги корхоналарда консолидациялашган ҳисоботни тузишда ҳисоб сиёсатида унинг асосий тамойилларини белгилаб олиш мақсадга мувофиқ. Тамойилларнинг белгилаб олиниши ишончли консолидациялашган молиявий ҳисоботларни тайёрлаш қоидаларини ўзида мужассам этади. Бундай тамойиллар сифатида ягона ҳисоб сиёсати, ягона валюта асосида ҳисобни юритиш, гуруҳлашган субъектларнинг бош компанияга бирлашуви, ҳисоботни тақдим этиш кабиларни белгилаб олдик.

Ягоналашган ҳисоб сиёсати тамойили – активлар, мажбуриятлар ва субъект операцияларини амалга оширишда бир хил ҳисоб усуллари қўллаш. Консолидациялашган молиявий ҳисобот бош компания ҳисобот санасида тузилишини таъминлаш. Ҳисобот саналарида номувофиқлик бўлса, шўъба корхона бош корхона ҳисобот санаси ҳолатига қўшимча молиявий маълумотларни тайёрлаши лозим.

Компания фойдаланувчиларига тақдим этаётган барча ҳисобот маълумотлари маълум бир валютада бўлиши керак. Консолидациялаш жараёни амалга оширилиш санасида барча валюта бирликлари ягона валюта бирлигига айлантирилади. Баланс валюта моддаларига ҳисобот даври охиридаги расмий валюта курси қўлланилади. Яъни мамлакатда амал қилинувчи валюта курсига нисбатан белгиланган ставка асосида, масалан Марказий банк курси сўмга нисбатан

Гуруҳлашган субъектларнинг бош компанияга бирлашуви бунда ҳисобот бош компания таркибидаги барча корхоналар учун умумлашган ҳолда тузилади. Бундай ҳисоботларни тузиш учун шўъба корхоналарнинг қатор моддалари бош компаниянинг қатор моддалари билан умумлаштирилади.

Ҳисоботни тақдим этиш тамойилида бош компания илова, тушунтириш хатларида қўшимча маълумотларни келтирган ҳолда ҳисобот маълумотларидан фойдаланувчиларга тақдим этадилар.

Юқорида ҳам қайд этилганидек, Консолидацияланган молиявий ҳисобни юритиш ва ҳисоботни тузишда самарали бошқарув қарорларини қабул қилишда молиявий ҳисобот халқаро стандартларида тартиб қоидалар белгиланган тўлиқ маълумотлар билан таъминлаб беради. Молиявий ҳисобот халқаро стандартларида мазкур жараён бир қатор стандартлар жумладан, IAS 27 “Алоҳида молиявий ҳисоботлар”, IFRS 10 “Жамланган (консолидациялашган) молиявий ҳисоботлар”, IFRS 3 “Бизнес бирлашувлари”, IFRS 11 “Биргаликдаги фаолият бўйича келишувлар”, IFRS 12 “Бошқа тадбиркорлик субъектларида иштирок этиш тўғрисидаги маълумотларни очиб бериш”, ва IAS 28 “Қарам тадбиркорлик субъектларидаги ва қўшма корхоналардаги инвестициялар” каби стандартлар билан тартибга солинади.

Ўрганишлар давомида таъкидлашимиз жоизки, консолидациялашган молиявий ҳисоботни шакллантиришда асосан бош ва шўъба компаниялар ҳисоботларидаги маълумотларни бирлаштириш амалга оширилади. Аммо бу жараёнда актив, мажбуриятлар, капитал, даромад ва харажатлар билан боғлиқ ҳисобот маълумотларини бирлаштириш билан чекланмайди. Консолидациялаш жараёни махсус ҳисоб-китобларни ҳам талаб этади ва бир нечта босқичли консолидациялаш (consolidation schedule)ни ўз ичига олади.

Шунингдек консолидациялашган молиявий ҳисоботни тузишда бизнес бирлашуви (business combination) яъни шўъба корхоналарнинг бош корхона назоратига ўтиш жиҳатлари ҳам алоҳида аҳамиятга эга.

МҲХС асосида Консолидациялашган ҳисобни ташкил этишнинг таққослама жадвали

Тушунчалар	БҲХС 27 Алоҳида молиявий ҳисоботлар	МҲХС 10 «Жамланган (консолидациялашган) молиявий ҳисоботлар»
Жамланган (консолидациялашган) молиявий ҳисоботлар	бу гуруҳнинг молиявий ҳисоботлари бўлиб, унда бош ташкилот ва унинг шуъба тадбиркорлик субъектларининг активлари, мажбуриятлари, капитали, даромадлари, харажатлари ва пул оқимлари ягона иқтисодий фаолият юритувчи субъектга тегишли сифатида тақдим этилади.	Гуруҳ молиявий ҳисоботлари бўлиб, уларда бош ташкилот ва унинг шуъба тадбиркорлик субъектлари активлари, мажбуриятлари, капитали, даромади, харажатлари ва пул маблағлари оқимлари иқтисодий фаолият ягона субъектининг активлари, мажбуриятлари, капитали, даромади, харажатлари ва пул малағлари оқимлари сифатида ифодаланади.
Компаниялар гуруҳи	Бош компания ва унинг шуъба тадбиркорлик субъектлари	Бош компания ва унинг шуъба тадбиркорлик субъектлари
Назорат	Назорат - корхонадан фойда олиш учун корхонанинг молиявий ва операцион ҳисоб сиёсатини белгилаш ваколатига эга бўлиш	Инвестор, агар у инвестициялар объектида иштирок этишдан ўзгарувчан даромадлар олиш билан боғлиқ рискларга йўлиққан ёки бундай даромадни олиш ҳуқуқига эга, шунингдек инвестициялар объектига нисбатан ўз ваколатларини амалга ошириш орқали даромадга таъсир кўрсатиш имкониятига эга бўлса, инвестициялар объекти устидан назоратга эга бўлади.
Назоратни аниқлаш учун овоз бериш ҳуқуқларини ҳисобга олиш	Амал қилиш санасидан бошлаб овоз бериш ҳуқуқига эга	Инвестор, агар унда ҳозир аҳамиятга молик фаолиятни, яъни инвестициялар объектининг даромадига аҳамиятли таъсир кўрсатадиган фаолиятни бошқариш имкониятини берадиган мавжуд ҳуқуқлар бўлса, инвестициялар объектига нисбатан ваколатларга эга бўлади. Кўпинча инвестор овоз бериш ҳуқуқлари ёки ўхшаш ҳуқуқлар ёрдамида аҳамиятга молик фаолиятни бошқариш имкониятига эга бўлади.

Манба: Муаллиф томонидан МҲХС асосида тузилган.

IFRS 3 Бизнес бирлашувлари номли МҲХСга кўра, “бизнес бирлашуви (business combination) сотиб олувчи бир ёки ундан ортиқ бизнеслар устидан назоратга эга бўладиган операция ёки бошқа ҳодисадир бизнес бирлашувлари ҳисобланади”[8] дея таъриф берилади. Мазкур стандартга мувофиқ бизнес бирлашуви (business combination) иккита ҳолат бўйича амалга оширилади. Биринчи ҳолат сотиб олиш (acquisition) бу ҳолатда сотиб олувчи бизнес бирлашу-

вида назоратга эга бўлади. Корхона манфаатларини бирлаштириш (merger) бунда назорат томонлар манфаатларига кўра биргаликда амалга оширилади. Молиявий ҳисобот халқаро стандартларига мувофиқ консолидациялашни қуйидаги асосий гуруҳларга ажратиш олишимиз мумкин. Яъни тўлиқ консолидациялаш, мутаносиб консолидациялаш ва улуш бўйича ҳисобга олиш усули.

2-расм. МҲХСга мувофиқ консолидациялашган молиявий ҳисоботни шаклланиш усуллари

Манба: МҲХС маълумотлари асосида муаллиф томонидан тайёрланди.

Тўлиқ консолидациялаш усулида бош ташкилот ва унинг шуъба тадбиркорлик субъектларига нисбатан амалга оширилади. Мутаносиб консолидациялаш тўлиқ консолидациядан фарқ қилади активларга нисбатан асосан амалга оширилади. Асосан қўшма фаолият ҳисоботларини бирлаштиришда қўлланилади. Капиталдаги улушлар инвестор эгалигидаги тадбиркорлик субъектларнинг эгалик улушларини ва ўзаро тадбиркорлик субъектларининг мулк эгасининг, аъзосининг ёки иштирокчисининг улушларини англатиш учун кенг маънода қўлланилади. Бунда асосан инвесторнинг улуши назарда тутилади инвестиция объектнинг соф активлари балансда алоҳида сатр, улуш сифатида акс эттирилади.

Хулоса ва таклифлар. Корпоратив бошқарув бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботини юришида тезкор ва ишончли ахборотга эҳтиёж сезади. Молиявий ҳисоботларни консолидациялашган молиявий ҳисобот шаклида юриштишнинг яна бир ўзига хос жиҳати ҳисобот маълумотларидан фойдаланувчилар учун хусусан инвестор акциядорлар учун бош компания молиявий ҳисобот кўрсаткичлари орқали унинг молиявий ҳолати ва унинг натижалари билиш имконияти мавжуд бўлади ва бир қанча назорат қилинувчи компаниялар устидан ягона маълумот олиш имконияти борлигидадир. Хулоса сифатида айтганда, мамлакатимизда бизнес бирлашувларнинг амалга оширилиш ва корпоратив бошқарувда, молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлари асосида ҳисоботларни тайёрлашга боқичма-боқич ўтиш заруратини юзага келтиради ва натижада:

Биринчидан консолидациялашган молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлари асосида амалга ошириш мамлакатимиз тадбиркорлик субъектлари учун халқаро капитал бозорларига қўшилиш имкониятини очадиган муҳим қадамлардан бири бўлади.

Иккинчидан молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлари ундан ахборот фойдаланувчилар талабларидан келиб чиқиб тузилган бўлиб, бошқарув ва иқтисодий қарорларни қабул қилишда ҳам асосий мезон ҳисобланади.

Учинчидан хорижий капитални жалб этишда инвесторларга тақдим этилаётган маълумотларда субъект бошқарув ҳисоби ва молиявий ҳисоботларда молиявий ахборотлар шаффофлигини таъминлайди.

Тўртинчидан молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлари талаблари асосида тайёрланган консолидациялашган ҳисоботлар халқаро иқтисодий тилда ҳисоботларни тайёрлаш имконини беради.

Манба ва фойдаланилган адабиётлар:

Манба ва фойдаланилган адабиётлар:

1. Қўзиев И.Н., Авазов И. Консолидациялашган молиявий ҳисобот тузишнинг назарий асослари. "Халқаро молия ва ҳисоб" илмий электрон журнали. № 4-5, август-октябрь, 2018 йил
2. Очилов И. МХХС талаблари бўйича суғурта компанияларида консолидацияланган молиявий ҳисоботни тузишни такомиллаштириш <https://uzjournals.edu.uz/interfinance Vol. 2020 : Iss. 2 , Article 26>.
3. Сигидов И., Настенко Д.А., Актуальные проблемы формирования консолидированной финансовой отчетности. *Международный бухгалтерский учет* 9 (255) – 2013
4. Плотников В.С. ва О.В Плотникова Анализ теоретических основ концепции консолидированной финансовой отчетности *Economic Analysis: Theory and Practice* ISSN 2311-8725 (Online) 11 (2016) 90–103
5. Д.В.Исаев, Т.К.Кравченко Автоматизированные системы формирования консолидированной финансовой отчетности Учебное пособие Москва – 2006 139 б
6. IFRS 3 Business Combinations <https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs3>
7. IAS 27 Consolidated and Separate Financial Statements <https://www.iasplus.com>
8. IFRS 10 Consolidated Financial Statements <https://www.ifrs.org/>

КОРХОНАНИНГ МОЛИЯВИЙ СТРАТЕГИЯСИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ ВА АМАЛИЁТГА ЖОРИЙ ЭТИШ

Саидназаров Фирдавс Абдуллоевич
ТДИУ докторанти

https://doi.org/10.55439/ECED/vol23_iss1/a38

Аннотация: Корхоналарнинг бозор муносабатлари шароитида бир маромда фаолият кўрсатиши жуда кўп омишларга боғлиқ. Бундай шароитда узоқ муддатли молиявий мақсадлар ва вазифаларни белгилашда стратегик ёндашув амалга оширмасдан, инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш натижасида ҳарқандай барқарор натижага эришиши жуда қийин бўлади. Мақола турли соҳалардаги корхоналар ва айниқса "Ўзбекгидроэнерго" АЖнинг молиявий қарорлар қабул қилишдаги стратегик ёндашувни қўллаш моҳияти тасвирланган.

Калит сўзлар: стратегия, стратег, молиявий стратегия, рақобат, гидроэнергетика.